

אָרוֹס וְהַפּוֹלִיִּס : מַגְדָּר בַּאֲמֵנוֹת הָעוֹלָם הַקְּלָאֲסִי

Eros and the Polis: Sexuality and Gender in Classical Greek Art

ד"ר נאוה סביליה שדה

0821-6150-01

תשע"ה, 2 ש"ס

שיעור בחירה

sadehnav@post.tau.ac.il, ד"ר נאוה סביליה שדה,

שעת קבלה: לפי תאום מראש

תאור הקורס:

ארוס בעולם הקלאסי נתפס כמושג בעל משמעות עצומה מבחינה חברתית, פוליטית, דתית ורוחנית. מן ההיבט המגדרי, קבע מינו של האדם את מקומו החברתי בדמוקרטיה האתונאית של המאה החמישית לפנה"ס, דבר שגרם להיווצרות סטריאוטיפים גבריים ונשיים המשפיעים עד ימינו. המין הגברי נתפס כאב-טיפוס ולכן כשולט בעיר המדינה אתונה, המכונה במחקר 'עיר הגברים'; המין הנשי נחשב כנחות, ונשים הורחקו מכל מעורבות ציבורית. הדגשת המיניות הגברית בדימוי האמנותי שירתה לפיכך כאמצעי תעמולתי לחיזוק העליונות הגברית. חוקי המשחק בעולמם של הגברים שונים מאלו של הנשים, שפע היצורים המיתולוגיים בעלי הזהות האנושית-חיתית והמיניות המוגזמת עשויים להיות בעלי סמליות חברתית, ואילו האלים עצמם הם לעיתים בעלי זהות מינית כפולה. עם זאת, ארוס, שהינו אל האהבה ובנה של אפרודיטה, מגלם כח רוחני, שבא לידי ביטוי בטקסטים אפלטוניים כגון 'המשתה', 'פיידרוס', ואחרים, ומשמעויותיו אחרות ושונות מהקשריו המגדריים.

הקורס יעסוק במשמעות הקודים המגדריים הצפונים באופן הייצוג האסתטי המורכב של נושאים שונים וביטוייהם המיתולוגיים וההיסטוריים: הערצת הגבריות; משמעות הגוף הגברי העירום וחשיפת אברי המין; יחסי גברים ונערים או 'אהבת נערים'; לוחמות וכוחניות בתיאורי אתלטים-לוחמים אל מול אויביהם תוך שימוש בדימויים מיניים בכדי לבטא עליונות; משמעות הנשיות הפאסיבית והאקטיבית בדמותן של בנות תמותה ואלות; 'יופי נגד נשים' – השימוש ביופי הנשי לצרכי התעמולה הגברית; אלימות נגד נשים על מכלול היבטיה; משמעותה של זהות מינית-מגדרית כפולה; 'זנות מקודשת' ואפרודיטה; משמעותם המגדרית של יצורי הכלאיים ומיניותם המוגזמת והמעורבת.

הקורס ישא אופי בין-תחומי, וישלב, מלבד ההיבט האסתטי, גם דיסציפלינות כהיסטוריה, מיתולוגיה, פילוסופיה, דת וספרות. הדיון יסתמך על המחקר העכשווי ועל מקורות ספרותיים עתיקים.

The concentration of Greek and Roman art on the human body has a profound meaning. As a microcosm of the social order, the human body has a valuable meaning – socially, culturally, politically and philosophically. The social roll of mythological gods, heroes and creatures with sexual extremities, as well as men and women in real life, is apparently defined, however, sometimes works of art reveal that things are much complicated then

we would expect. The topics to be discussed during the course will cover issues of: the worship of manliness; nudity in Greek art and its meanings; Paederastic relationships and its artistic images; the uses of sexual semantics in depictions of Greeks against their enemies; women: mortals and immortals; images of rape in Greek art; violence against women; doubled gender identity in images of goddesses; the use of feminine beauty for political propaganda; 'sacred prostitution' and Aphrodite.

This course will focus on the different aspects of gender in antiquity, by means of modern studies and ancient sources.

דרישות הקורס:

נוכחות חובה בכל השיעורים; קריאת ביבליוגרפיית החובה; עמידה בבחינת סוף סמסטר.

מרכיבי הציון הסופי:

100% בחינה מסכמת.

נושאי השיעורים:

מאמרי החובה מופיעים בהדגש

תפיסת הגבריות ביוון הקלאסית

שיעור 1: מבוא - הגדרת המונח 'מגדר' ותפיסת המיניות והארוס כערך רוחני ביוון הקלאסית

Keneth James Dover, Classical Greek Attitudes to Sexual Behaviour. In Peradotto J. and Sullivan J. P. (Eds.), *Women in the Ancient World 0 The Arethusa Papers* (Albany: State University of New York Press, 1984), 143-157.

Daniel H. Garrison, *Sexual culture in ancient Greece*, Norman, Okla: University of Oklahoma Press, 2000), 3-46.

Ann Olga Koloski-Ostrow & C. L. Lyons (Eds.), *Naked Truths about Classical Art: an Introduction. Naked Truths: Women, Sexuality and Gender in Classical Art and Archeology* (London: Routledge 1997), 1-42.

Paul W. Ludwig, *Eros and Polis: Desire and Community in Greek Political Theory* (Cambridge: University Press, 2002), 7-14.

Andrew Stewart, *Art, Desire and the Body in Ancient Greece* (Cambridge: University Press, 1997). Chapter 2: Body and Gender in the Greek City, 7-12.

שיעור 2: הפיתוי והגוף הנערי

דיון בדמות הנער כמדד ליופי אנושי; תפקידו של הגוף; משמעות 'היפה והטוב'.

Joseph M. Bryant, *Moral Codes and Social Structure in Ancient Greece* (Albany, N.Y., 1996), 27-39.

John Hurwit, *The Art and Culture of Early Greece 1100-480 B.C.* (Ithaca, N.Y.: Cornell University Press, 1985), 15-32; 179-202.

Stewart, *Art, Desire and the Body*, 1997, Chapter 4 – Three Attic Ideologies: Best and Brightest, 63-71.

Andrew Stewart, *Greek sculpture: an exploration* (New Haven: Yale University Press, 1990), 108-110.

שיעור 3: העירום הגברי

משמעות העירום הגברי באמנות הקלאסית - סקירת הגישות במחקר.

James Arieti, "Nudity in Greek Athletics", *The Classical World* 69 (1975), 431-436.

Larisa Bonfante, Nudity as a Costume in Classical Art. *American Journal of Archeology* 93 (1989), 543-70.

Eva Keuls, *The Reign of the Phallus - Sexual Politics in Ancient Athens* (Berkeley: University of California Press, 1986) 65-75.

Stewart, *Art, Desire and the Body*, 1997, 24-34.

Stewart, *Greek sculpture*, 1990, 105-106.

שיעור 4: הומוסקסואליות ופדרסטיה (אהבת נערים)

יחסי מאהב (*erastes*) ואהוב (*eromenos*); פולחני חניכה; שלבים נשיים במהלך חייהם של גיבורים מיתולוגיים: המהפך של אכילס - מנערה לגיבור; השלב הנשי בחייו של הרקלס.

Bryant, *Moral Codes*, 1996, 107-110.

Keneth James Dover, *Greek Homosexuality* (Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1989).

David Halperin, *One Hundred Years of Homosexuality* (New York: Routledge, 1990), 41-53, 88-112.

Catherine Johns, *Sex or Symbol – Erotic Images of Greece and Rome* (Austin: University of Texas Press, 1982), 99-106.

Keuls, *The Reign of the Phallus*, 1985, 65-97.

Nicole Loraux, Herakles: the Super-Male and the Feminine. In Halperin, D., J.J. Winkler, and F. Zeitlin (Eds.), *Before Sexuality* (Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1990), 22-50.

Alain Schnapp, Eros the Hunter. In Claude Berard, et al., *A City of Images – Iconography and Society in Ancient Greece* (Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1989), 71-88.

Stewart, *Art, Desire and the Body*, 1997, 63-85.

Stewart, Greek sculpture, 1990, 131-136.

שיעור 5: אכילס, אודיסאוס וגיבורים אחרים - לוחמנות והכוחניות הגברית. הכוחניות הגברית בדימויים האמנותיים כביטוי ליחסים בין יוונים ל'ברברים'.

Francois Lissarague, The World of the Warrior. In Berard et al., *A City of Images*, 1989, 39-52.

Stewart, *Art, Desire and the Body*, 1997, 71-75.

שיעור 6: *Phallos Politikos* – הקשר בין מין ופוליטיקה באתונה הקלאסית

הערצת הגבר בתקופה הקלאסית: חוק האזרחות ומשמעויותיו; מידור גברים, נשים וזרים; דמות האתלט/לוחם ומשמעויותיו; שרירים, פיתוח הגוף והעירום באמנות כדימוי מגדרי וכסמן חברתי ופוליטי; הגדרתה של אתונה הקלאסית כ- 'מועדון הגברים'; מאפייני השוביניזם האתונאי וביטוייהם האמנותיים.

Bryant, *Moral Codes*, 1996, 80-84.

Stewart, *Art, Desire and the Body*, 1997, 75-85, 86-97.

Stewart, Greek sculpture, 1990, 150-152, 160-163.

John Winkler, *Phallos Politikos: Representing the Body Politic in Athens*, *Differences: A Journal of Feminist Cultural Studies* 2.1 (1990), 29-45.

Younger, J., G. (1997). Gender and Sexuality in the Parthenon Frieze. In Koloski-Ostrow, *Naked Truths: Women, Sexuality and Gender in Classical Art and Archeology* (London: Routledge 1997), 120-153.

שיעור 7: דימויי ה'אנטי-אזרח'

מיניות מוגזמת ופרועה כמייצגת את דימויי האנטי-אזרח מחד, וערכים דתיים-פולחניים מאידך.

Francois Lissarague, *The Sexual Life of the Satyres*. In Halperin, D., J.J. Winkler, and F. Zeitlin, eds., *Before Sexuality* (Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1990), 53-81.

Stewart, *Art, Desire and the Body*, 1997, 183-191.

דויד הלפרין, "הגוף הדמוקרטי: זנות ואזרחות באתונה הקלאסית", זמנים (2002): 78, 16-6.

בנימין איזק, "גילויי גזענות בעולם העתיק", זמנים (2005): 89, 25-16.

שיעור 8: תפיסת הנשיות ביוון הקלאסית

הרעיה והאם, הקדושה והחוטאת - דיון בדימויי הנשיות ותפקידי הגוף והמיניות הנשית במציאות החברתית ובעיני האמנים. דיון בדמויות נשיות מיתולוגיות ומשמעות מיניותן ומסריה: פנדורה, הלנה, פנלופה, אנדרומכה ותטיס.

S. Brown, "Ways of Seeing Women in Antiquity: an Introduction to Feminism in Classical Archeology and Ancient Art History", In Koloski-Ostrow, *Naked Truths: Women, Sexuality and Gender in Classical Art and Archeology* (London: Routledge 1997), 12-42.

Keuls, *The Reign of the Phallus*, 1985, 99-128.

Froncois Lissarrague, "Figures of Women", In P. Schmitt Pantel (Ed.), *A History of Women in the West*, Cambridge (Mass.: Belknap Press of Harvard University Press, 1992), 139-229.

Stewart, *Art, Desire and the Body*, 1997, 10-12.

שיעור 9: חטיפות ואונס נשים במיתולוגיה ובאמנות

דיון בהיבטים השונים ובמטאפורות החברתיות והדתיות של סיפורי אונס וייצוגם האמנותי.

Andrew Stewart, "Rape?" In Ellen D. Reeder (Ed.), *Pandora: Women in Classical Greece* (Baltimore, Md: Trustees of the Walters Art Gallery in association with Princeton University Press, Princeton, N. J., 1995), 74-90.

Ada Cohen, "Portrayals of Abduction in Greek Art: Rape or Metaphor?" In Natalie Boymel Kampen (Ed.), *Sexuality in Ancient Art* (Cambridge: University Press, 1996), 117-135.

שיעור 10: אלימות מינית נגד נשים בפיסול הציבורי

נקודת המבט הגברית, נקודת המבט הנשית – עיונים במחקר

Eva Stehle and Amy Day, *Woman Looking at Women*, Natalie Boymel Kampen (Ed.), *Sexuality in Ancient Art* (Cambridge: University Press, 1996), 101-116.

שיעור 11: אמזונות

השימוש במיניותן של נשים לוחמניות לשירות התעמולה באתונה הקלאסית.

Andrew Stewart, *Imag(in)ing the Other: Amazons and Ethnicity in Fifth-Century Athens*, *Poetics Today* 16 (1995): 571-597.

Stewart, *Art, Desire and the Body*, 1997, 118-124, 191-199.

האלה הגברית

משמעותן המגדרית והדתית של אלות נשיות במיניותן הביולוגית וגבריותן במיניותן המגדרית:
אתנה וארטמיס.

John Hurwit, *Beautiful Evil: Pandora and the Athena Parthenos*, *American Journal of Archeology* 99 (1995): 171-186.

שיעור 12: יופי ומיניות נשית – היבטים תעמולתיים ורוחניים

השימוש במיניות הנשית לביטויי ניצחון באמנות הקלאסית

Stewart, *Art, Desire and the Body*, 1997, 45-47, 148-151.

אריסטופנס, ליזיסטרטה, בתרגום אהרון שבתאי (תל-אביב: שוקן, 1997).

'האם הגדולה'

האלה דמטר ודמות הבאובו (baubo) – משמעות מיניותה של האם והאישה הבוגרת נטולת כושר הפריון.

Nicole Loraux, What is a Goddess? In *A History of Women in the West* (1992), 11-44.

L. Nixon, The Cults of Demeter and Kore, in Hawley, R. and Levick, B. (eds) *Women in Antiquity* (London: New Assessments, 1995), 75-96.

M. Olender, "Aspects of Baubo: Ancient Texts and Contexts", In . In Halperin, D., J.J. Winkler, and F. Zeitlin, eds., *Before Sexuality* (Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1990), 83-113.

שיעור 13: אפרודיטה הארצית (pandemos) ואפרודיטה השמימית (Ourania)

משמעותה המגדרית והדתית אל אלת המין והאהבה; ייצוגי העירום הנשי והאלהתו; סימבוליקה בדימויי האלה המניקה; האלה כמייצגת מגזרי השוליים; ההרמאפרודיטה: משמעותו החברתית והרוחנית של היצור הדו-מיני.

Christine Mitchell Havelock, *The Aphrodite of Knidos and her successors: a historical review of the female nude in Greek art* (Ann Arbor: University of Michigan Press, 1995), 9-37

Rachel Rosenzweig, *Worshipping Aphrodite* (Ann Arbor, Mich: University of Michigan Press, 2004).

Stewart, Art, Desire and the Body, 1997, 96-106.

'זנות מקודשת'

דיון בתופעת הזנות החוקית באתונה הקלאסית; ארוס – ארצי או רוחני?

Johns, *Sex or Symbol*, 1982, 117-142.

Keuls, The Reign of the Phallus, 1993, 153-186.

Amy Richlin, *Pornography and representation in Greece and Rome* (New York: Oxford University Press, 1992), 3-35.

Stewart, Art, Desire and the Body, 1997, 156-171.

רחל פייג וישניא, "בנות אפרודיטה – זנות וזונות בעולם העתיק", זמנים 90 (2005): 9-6.

יוליה אוסטינובה, "זנות בהיכל: זונות ונערות-ליווי ביוון העתיקה ובפולחניה", זמנים 90 (2005): 30-39.

לסלי דין גיונס, "זנות כמסך עשן: מעשה בזונת-צמרת ביוון העתיקה", זמנים 90 (2005): 49-40.

פולחנים לנשים בלבד

ההתקדשות בדת דיוניסוס בפולחני נשים בעולם העתיק.

Jan Bremmer, "Greek Maenadism Reconsidered", *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 55 (1984): 267-286.

Debra Lyons, *Gender and Immortality* (Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1997): 103-133.

McNally, S. (1984). The Maenad in Early Greek Art. In John Peradotto and J.P. Sullivan (Eds.), *Women in the Ancient World - The Arethusa Papers* (Albany: State University of New York Press, 1984), 107-141.